

РЕШЕНИЕ № 10

София, 29 септември 2016 г.

конституционно дело № 3/2016 г.

съдия-докладчик Таня Райковска

Конституционният съд в състав: Борис Велчев – председател, членове: Цанка Цанкова, Стефка Стоева, Румен Ненков, Кети Маркова, Анастас Анастасов, Гроздан Илиев, Мариана Карагьозова - Финкова, Константин Пенчев, Филип Димитров, Таня Райковска, при участието на секретар-протоколита Росица Симова разгледа в закрито заседание на 29 септември 2016 г. конституционно дело № 3/2016 г., докладвано от съдията Таня Райковска.

Производството е по чл. 149, ал. 1, т. 2, предл. 1 от Конституцията на Република България.

Делото е образувано на 03.02.2016 г. по искане на омбудсмана на Република България, на основание чл. 150, ал. 3 от Конституцията.

Конституционният съд е сезиран да установи противоконституционност на разпоредбите на чл. 78, ал. 8 от Гражданския процесуален кодекс (ГПК), (обн., ДВ, бр. 59 от 20.07.2007 г., посл. изм. ДВ, бр. 43 от 07.06. 2016 г.) и на чл. 161, ал. 1, изр. 3 от Данъчно-осигурителния процесуален кодекс (ДОПК), (обн., ДВ, бр. 105 от 29.12.2005 г., посл. доп. ДВ, бр. 62 от 09.08. 2016 г.).

Според омбудсмана, оспорените разпоредби противоречат на основни начала на Конституцията - принципа на правовата държава (чл. 4, ал. 1), на принципа за неприкосновеност на частната собственост (чл. 17, ал. 3), на принципа за еднакви правни условия за стопанска дейност (чл. 19, ал. 2) и нарушават принципа за равенство на страните в съдебния процес (чл. 121, ал. 1).

В искането се твърди, че чл. 78, ал. 8 ГПК и чл. 161, ал. 1, изр. 3 ДОПК създават привилегирован режим за определени субекти – администрации, юридически лица и еднолични търговци, които са защитавани от юрисконсулти, като ги поставят в по-благоприятно положение в сравнение с други лица – граждани и юридически лица, които нямат назначени юрисконсулти, и се позволява на тези привилегировани лица да претендират, и да им бъдат присъдени разноски в съдебните производства, които те не са направили.

Застъпва се разбирането, че създадената с нищо неоправдана привилегия в полза на по-силни икономически субекти от гражданите, косвено възпира последните да търсят съдебна защита на правата си – резултат, който, според сезирация орган, представлява и отказ от правосъдие.

Вносителят се аргументира, че юрисконсултът е служител на трудов договор при съответната страна и за изпълнение на трудова функция му се дължи трудово възнаграждение, което няма никаква връзка със стойността на предмета на делото (цената на иска) и не е пропорционално по стойност с тази величина. Поддържа се, че

работодателят не заплаща на юрисконсулта възнаграждение като на адвокат, и че присъждането в съдебно производство на юрисконсултско възнаграждение представлява възстановяване на разходи, които не са направени и не могат да бъдат направени, което според сезирация орган, влиза в противоречие с принципа за присъждане единствено на направени и доказани разходи, и води до неоснователно обогатяване на страната, която е била защитавана от юрисконсулт.

Омбудсманът счита, че правилото на чл. 78, ал. 8 от ГПК нарушава изискването за равенство, защото поставя гражданите и юридическите лица в различно правно положение, в зависимост от това дали юридическите лица ползват или не юрисконсулт. Поддържа се нарушение на чл. 121, ал. 1 от Конституцията, тъй като, според вносителя на искането, оспорените два текста на ГПК и ДОПК задължават съдилищата да нарушават посочения конституционен принцип, като позволяват на съда да присъди в противоречие с изискването за ефективност и доказаност на разноски за защита, плащане на фиктивни – ненаправени разноски.

С определение от 22 март 2016 г. Конституционният съд е допуснал искането за разглеждане по същество.

В допълнение към искането от 13.05.2016 г. омбудсманът е развил допълнителни съображения.

От постъпилите по делото писмени становища на конституираните заинтересовани страни, позиция за цялостна

основателност на искането на омбудсмана и неговото уважаване са изразили министърът на правосъдието, Върховният касационен съд, Върховният административен съд, Висшият адвокатски съвет.

Министерският съвет, министърът на финансите, главният прокурор и Националната агенция за приходите считат искането за неоснователно.

Според Съюза на юристите в България и Националния съюз на юрисконсултите искането е неоснователно и следва да бъде отхвърлено.

Арбитражният съд при Българска търговско-промишлена палата и Арбитражният съд при Българска стопанска камара не са изразили становище по основателността на оспорването.

Останалите конституирани по делото страни не са депозирали писмени становища в предоставения им срок.

Конституционният съд, като обсъди доводите в искането, с което е сезиран, изложените в него съображения, представените по делото становища и релевантната правна уредба, за да се произнесе, взе предвид следното:

За да се прецени по същество съответствието на оспорените две разпоредби с Конституцията следва да се обсъди същността на отговорността за разноси в съдебното производство през призмата на историческото развитие на законодателството и процесуалните права на страните.

Разпоредбите на чл. 78, ал. 8 ГПК и чл. 161, ал. 1, изр. 3 ДОПК уреждат присъждане на възнаграждение за адвокат в полза на юридически лица, еднолични търговци и администрации, ако те са били защитавани в съдебен процес от юрисконсулт. Същите вменяват на страната, по развил се неблагоприятно за нея съдебен процес, задължение да заплати разходите по водене на делото, включително и адвокатско възнаграждение, ако спечелилата страна е защитавана от юрисконсулт.

Според цитираните процесуални закони, присъжданото възнаграждение на страната за юрисконсултско процесуално представителство е в размер на минималното възнаграждение за един адвокат, съразмерно с отхвърлената или уважена част от иска и се определя по Наредба № 1 от 09.07.2004 г. за минималните размери на адвокатските възнаграждения на Висшия адвокатски съвет (обн., ДВ., бр. 64 от 2004 г., посл. изм. ДВ., бр. 10 от 2016 г.)

В исторически план, отговорността за разноските е намерила своята процесуална уредба още в чл. 64 от Гражданския процесуален кодекс (обн., Изв., бр. 12 от 08.02.1952 г., отм.). В първоначалната редакция на този текст (отм., ДВ, бр. 59 от 20.07.2007 г., в сила от 01.03.2008 г.) е предвидено при решение в полза на държавно учреждение, предприятие, кооперация или друга обществена организация, ако страната е била защитавана от юрисконсулт, да се присъжда адвокатско възнаграждение. С изменението на чл. 64, ал. 5 ГПК отм. (обн., ДВ, бр. 105 от 08.11.2002 г.), към кръга на субектите са

добавени и общините, в чиято полза при благоприятен изход на съдебното производство би могло да се присъди и адвокатско възнаграждение, ако са защитавани от юрисконсулт.

Действащият Граждански процесуален кодекс по сходен с отменения кодекс начин урежда присъждането на разноски на страна, защитавана от юрисконсулт в процеса. Според чл. 78, ал. 8 ГПК, в полза на юридически лица и еднолични търговци се присъжда и адвокатско възнаграждение, ако те са били защитавани от юрисконсулт.

В първоначалната редакция на чл. 161, ал. 1, изр. 3 на Данъчно-осигурителния процесуален кодекс е предвидено, че на администрацията, вместо възнаграждение за адвокат, се присъжда юрисконсултско възнаграждение в размер до минималното възнаграждение за един адвокат. С изменението на чл. 161, ал. 1, изр. 3 на ДОПК (обн., ДВ, бр. 94 от 04.12.2015 г.) се урежда, че на администрацията, вместо възнаграждение за адвокат, се присъжда за всяка инстанция юрисконсултско възнаграждение в размер на минималното възнаграждение за един адвокат.

И двата кодекса, чрез оспорените разпоредби, въвеждат задължение за съда, при заявено искане от спечелилата правния спор страна, която е била защитавана от юрисконсулт, да бъдат присъдени разноски за правна защита за всяка инстанция, определени като минимално адвокатско възнаграждение. Това налага съвместното разглеждане на двата оспорени текста.

В правната доктрина се приема, че отговорността за разноските в съдебното производство в чл. 81, във връзка с чл. 78 ГПК е правото на едната страна, в чиято полза съдът е решил делото, да иска и задължението на другата страна да плати направените от нея разноски. Тази отговорност се определя като гражданско облигационно правоотношение, произтичащо и уредено от процесуалния закон (Проф. Ж. Сталев, Българско гражданско процесуално право, 2012 г., стр. 378). По своята правна същност тя е обективна, безвиновна отговорност и не е отговорност за вреди, тъй като обхваща само направените разноски в съдебното производство. Изградена е върху разбирането за неоснователно предизвикан правен спор и е своеобразна санкция за това.

В размера на разноските, които се присъждат на една от страните, влизат направените от нея разходи по водене на делото, които съгласно чл. 71, ал. 1 ГПК включват държавни такси, разходи за производството (вещи лица, свидетели) и разходи за правна защита – възнаграждение за един адвокат, ако е имало такъв.

Съгласно ГПК и ДОПК отговорността за разноските се понася от страната по делото, срещу която е постановено решението. Заплащането на разноски по съдебни дела има две основни цели – да се финансира функционирането на съдебната система и да се препятства недостатъчно обмисленото отнасяне на правни спорове за разрешаване от съдилищата.

Процесуалното законодателство допуска страните в гражданското, търговското, административното производство да бъдат представлявани от пълномощници. Представителят е лицето, което упражнява процесуалните права и изпълнява процесуалните задължения на страната. Пълномощникът черпи представителната си власт от волята на представлявания. Не всяко лице може да бъде пълномощник в процеса, а само лице, което отговаря на изискванията на чл. 32 ГПК, като за гражданите то може да бъде – адвокатът, родителите, децата или съпругът на страната. За юридическите лица и едноличните търговци освен адвокатите, пълномощници могат да са и юрисконсултите или други техни служители с юридическо образование.

Разноските за правна защита на страната са част от разходите за производството и включват възнаграждението за един адвокат (чл. 78, ал. 1 ГПК). Законът за адвокатурата урежда дължимото възнаграждение за положения от адвоката труд по конкретен правен въпрос или по конкретно дело, да бъде уговорено с договор. В отношенията между адвокат и клиент е установен принципът на свободно определяне на адвокатското възнаграждение, но при съобразяване на установените нормативно минимални размери за съответните видове адвокатски дейности. С договора се удостоверява както, че разноските са заплатени, така и, че те само са договорени. Според даденото разрешение в т. 1 от Тълкувателно решение № 6/06.11.2013 г. по т. д. № 6/2012 г. на Общото събрание на Гражданска и Търговска колегия на Върховния касационен съд (цитирано от

вносителя и в отговорите на заинтересованите страни), процесуалният закон урежда възмездяване само на заплатените от страната разноски за адвокатска защита. Тълкувайки закона – чл. 78 ГПК и зачитайки свободата в договарянето, ограничена до отношенията между клиент и адвокат, Върховният касационен съд предвид конкретно поставените въпроси по тълкувателното дело е акцентирал върху доказване извършването на разноски от страната в полза на адвокат, за да бъдат същите присъдени по правилата на чл. 78 ГПК. Съдът не е обсъждал въпроса за възмездяване при приравненото към адвокатското, по силата на чл. 78, ал. 8 ГПК, юрисконсултско възнаграждение.

Описаният детайлно законодателен подход отчита следните принципни моменти: 1/ за юрисконсултско процесуално представителство на страната, спечелила делото, се дължи възнаграждение и 2/ частично приравняване на юрисконсулта на адвоката досежно присъжданото възнаграждение. Частично, защото при поискани разноски за юрисконсултско представителство се присъжда винаги само минималния размер на определяемото по Наредба № 1 на Висшия адвокатски съвет адвокатско възнаграждение, докато на адвоката е възможно и присъждане на по-голям размер, ако не е оспорен и съдът не го намали.

Прегледът на установения законодателен регламент не пояснява възприетото *de lege lata* разрешение (в т. ч. чрез мотивите към законопроектите), а правната доктрина, извън дословно

възпроизвеждане на уредбата чрез цитиране на съответните текстове, не дава обяснение защо законодателят е счел за необходимо да възприеме подобен начин на уреждане, и по-конкретно: защо на страната, спечелила делото и представлявана от юрисконсулт, се дължи адвокатско възнаграждение, което да понесе като тежест страната, загубила делото, и защо размерът на това юрисконсултско възнаграждение се приравнява частично на адвокатското.

Конституционният съд счита, че приведените аргументи в подкрепа на искането от страна на обмудсмана и на някои от заинтересованите страни не обосновават неконституционността на атакуваните разпоредби.

Не е налице твърдяната в искането противоконституционност, основана на нарушаване принципите на правовата държава и на равенството пред закона, последното съотнесено към правото на защита и равенство на страните в съдебния процес.

Понятието за правова държава няма едно общовалидно, абсолютно очертано съдържание. Все пак, разбиранията за правовата държава имат общо ядро, чиито елементи са отричане на абсолютната власт в държавата, признаване господството на правото, инкорпориращо най-висши цивилизационни ценности, гаранции и закрила на личната и политическата свобода чрез разделяне, ограничаване и балансиране при упражняването на държавната власт, както и съдебен контрол. В своята практика Конституционният съд изрично очертава с какво съдържание е изпълнен принципът на

правовата държава, за да не се натоварва той прекомерно и често с очаквания за приложението му в конституционния процес. Според Решение № 1 от 27.01.2005 г. по к. д. № 8/2004 г. „правовата държава включва упражняването на държавна власт на основата на Конституцията, в рамките на закони, които материално и формално съответстват на Конституцията, и които са създадени за запазване на човешкото достойнство, за постигане на свобода, справедливост и правна сигурност“. Многопластовото съдържание на конституционния принцип, формирано от съчетаването на двата елемента – формалния, включващ принципа за правната сигурност и материалния, обхващащ принципа за материалната справедливост, откроява неговата специфика. Законосъобразността на държавните дейности е изискване за тяхната предвидимост, на което правната сигурност е последица (Решение №4 от 11.03.2014 г. по к. д. № 12/2013 г.).

Правната сигурност и стабилност са характеристики на правовата държава, която изисква трайно и последователно като концепция законодателно регулиране на обществените отношения (Решение № 3/2008 г. по к. д. № 3/2008 г.). Тези основни характеристики на правовата държава намират своето проявление като водещи максими в различните клонове на действащото право.

Изхождайки от този най-общ и синтезиран израз на понятието за правова държава, Конституционният съд счита, че оспорените разпоредби на чл. 78, ал. 8 ГПК и чл. 161, ал. 1, изр. 3 ДОПК не

противоречат на принципа на правовата държава (чл. 4, ал. 1 от Конституцията), поради което не са противоконституционни на това основание.

Вносителят на искането е обединил аргументите за противоконституционност по чл. 4, ал. 1 от Конституцията с тези, свързани с принципа за равенство на гражданите пред закона, поддържайки, че с оспорваните текстове от ГПК и ДОПК е създадена привилегия за някои от страните в съдебното производство – юридически лица, еднолични търговци и администрации, които разполагат с възможност да бъдат защитавани в процеса от юрисконсулт, за разлика от гражданите, които могат да получат правна защита само от адвокат.

Твърдяното от омбудсмана за поставяне в по-благоприятно положение на определени правни субекти, страни в съдебното производство, в сравнение с гражданите, които не могат да се представляват и защитават в процеса от юрисконсулти, не обосновава нарушаване на визираните по-горе принципи на Конституцията.

Равенството на гражданите пред закона е изведено като конституционен принцип, който стои в основата на гражданското общество и държавата (Решение № 14/1992 г. по к. д. № 14/92 г.). Равенството на гражданите пред закона е формулирано още и като основно право на гражданите, конкретизирано и в други разпоредби на Конституцията – чл. 19, ал. 2 и чл. 121, ал. 1, на които вносителят на искането се позовава. Равенството пред закона означава

равнопоставеност на всички граждани пред закона и задължение за еднаквото им третиране от държавната власт. Принципът за равенството е равенство на гражданите пред закона, като законът може за едно и също право или задължение да предвижда диференциация, но това не води до извод за нарушаване на посочения конституционен принцип, ако диференциацията се основава на определен критерий и на него отговарят всички от една група субекти (в този смисъл Решение № 4/2014 г. по к. д. № 12/2013 г. и Решение № 6/2010 г. по к. д. № 16/2009 г.). Отсъства неравно третиране на страни в съдебното производство, принадлежащи към една и съща група правни субекти, като различията се отнасят до всяка една от двете самостоятелно оформени групи на база диференциращ критерий – физическо, съответно юридическо лице.

Ограничаването на правата и предоставяне на социални привилегии на обособени по други признаци групи граждани може да се извърши само при условия и ред, определени със закон. Поначало привилегиите са нарушения на принципа на равноправието и в правовата държава те следва да се смятат предварително изключени. Оспорваните текстове не въвеждат привилегии за определена група правни субекти, участници в съдебно производство, тъй като всички граждани (формиращи една група правни субекти като страни в съдебното производство) имат възможност да бъдат защитавани в производство пред съд от адвокат, докато възможност да ползват услуги на юрисконсулт имат юридическите лица и еднолични търговци – формиращи друга самостоятелна, различна

група от участници в съдебното производство, извън тази на гражданите (физически лица).

ГПК и ДОПК третират като равнопоставени адвокатите и юрисконсултите, в качеството им на представители по пълномощие на страните в производството. Юридическите лица и едноличните търговци могат да избират дали да ползват услугите на адвокат или юрисконсулт за правно обслужване и процесуално представителство пред съдилищата. Техният статут, целите, с които се създават и организацията им на дейност, участието им в стопанския живот и сложността на правоотношенията, в които влизат, обосновават необходимостта от постоянно и незабавно (като разполагаемост и готовност), за правно съдействие на място, присъствие на правен специалист (юрисконсулт), включително и представителство, и защита пред съд. Правното положение на юрисконсулта, макар и неуредено от специален закон, предполага придобиване на права (образование, стаж, юридическа правоспособност и др.). Съществено изискване относно процесуалния представител – юрисконсулт, е да се намира в трудови (служебни) правоотношения с представлявания, респ. учреждението, където е административният орган, и да е изрично упълномощен да осъществява процесуално представителство в процеса. Характерът на правоотношението между юридическото лице или едноличния търговец и юрисконсулта е неотнормирано към правото на присъждане на разноски. Достатъчно е то да съществува валидно. След като отговорността за разноските по своята същност съставлява облигационно правоотношение, произтичащо от

процесуалния закон (ГПК или ДОПК), прилагайки чл. 78, ал. 8 от ГПК, съдът присъжда адвокатско възнаграждение не в полза на юрисконсулта, а в полза на страната - юридическото лице или едноличен търговец.

Необосновано е твърдението, че с оспорваните норми се създава привилегировано положение в полза на икономически по-силните субекти – държавата и търговците, съпоставено с положението на страните – физически лица. Участниците в съдебното производство самостоятелно преценяват каква ще е тяхната защита и от кого ще се осъществява. Всяка една от групите участници в съдебното производство има правната възможност да бъде защитавана от адвокат, включително всеки един гражданин. Равенството на гражданите пред закона е закрепено като конституционен принцип, стоящ в основата на гражданското общество и държавата. Този принцип е общ за цялата правна система и е основа на тълкуване и прилагане на Конституцията, както и за нормотворческата дейност. От съпоставянето на оспорваните текстове с утвърденото и ясно съдържание на принципа за равенство на гражданите пред закона се налага изводът, че соченото противоречие не е налице. Не е налице привилегия за определени правни субекти, защитавани от юрисконсулт и претендиращи присъждане на разноски за производството, като адвокатско възнаграждение, доколкото принципът за възстановяване на разходите за процесуална защита е присъщ на българския правен ред. Присъждането на направените по делото разноски цели да

възмезди страната, в чиито интерес е решено делото, т. е. тя да си възстанови понесените разходи за производството. Правораздаването е публична услуга и след като юрисконсултът и адвокатът са равнопоставени в съдебното производство, осъществяват идентични процесуални действия, предвид качеството им на защитници на интересите на страните, които са ги ангажирали, законодателната преценка за използване на същият подход и при разпределение на разноските за правна защита в производството е конституционносъобразна.

Не може да бъде споделена аргументацията, че определяното юрисконсултско възнаграждение няма никаква връзка с предмета на делото (цената на иска). Подобна теза не държи сметка за особения статут на юрисконсулта, разгледан по-долу и начина на формиране на трудовото му възнаграждение. Невъзможно е изначално, при сключването на трудовото или служебното правоотношение, да се изброят предварително всички бъдещи дела, по които ще участва юрисконсулта, за да се търси директна връзка между получаваното възнаграждение по трудово или служебно правоотношение (или негов компонент) и конкретното дело.

Необосновано е и твърдението, че опасността от присъждане в тежест на гражданите на юрисконсултско възнаграждение при загубване на дело съставлява своеобразна задръжка за тях в достъпа им до съд, съответно отказ от правосъдие. Гражданите (физически лица, като страна в съдебното производство) предварително не знаят

дали насрещната страна – юридическо лице, ще се представлява от юрисконсулт, адвокат или изобщо няма да изпрати процесуален представител, за да бъде посоченото твърдение предварително възпиращ фактор за неучастие в дела. Отделно от това, резултатът по делото, имащ отношение и към разноските, подлежи на преразглеждане и промяна при обжалване.

В случаи на процесуално представителство на юридически лица от адвокат, а такива има безспорно не малко на брой, аргументацията по-горе е изцяло ирелевантна, тъй като спор за присъждане на адвокатско възнаграждение в подобна хипотеза не може да има. Безпредметно е обсъждането и на хипотезата, когато юридическото лице няма да изпрати процесуален представител – юрисконсулт. Очевидно, присъждане на възнаграждение за юрисконсултско процесуално представителство не му се дължи - такива случаи също не са рядкост при дела с установена и безспорна съдебна практика и пренатовареност на юрисконсулта с дела. Възнаграждение не се присъжда, и когато макар и участвал, юрисконсултът е пропуснал или по настояване на работодателя си (вътрешни взаимоотношения), или наложен му обществен или управленски императив, не е направил искане за присъждане на разноски за правна защита.

Приравняването при определяне на размера на възнаграждението на страните, при което на страната, представлявана от юрисконсулт, се присъжда минималното адвокатско възнаграждение и различието по отношение на доказване на факта

на плащане на възнаграждението от страните – презумптивно закрепено плащане от страната, представлявана от юрисконсулт и задължение за доказване на плащане от страната, представлявана от адвокат, не води до извод за противоконституционност на оспорваните разпоредби, доколкото приравняването е резултат от идентичността на осъществяваните процесуални функции, а различието – от разликите в правния статут на юрисконсулта, съответно на адвоката. Наистина при избор на адвокатска защита, страната – гражданин, юридическо лице, едноличен търговец или административен орган, е необходимо да заплати предварително възнаграждението, независимо от размера, за да може при приключване на производството да и бъде възстановен този разход. Изискването на процесуалния закон в тази насока, включително свързано и с доказване факта на заплатено адвокатско възнаграждение, е въведено в интерес не само на страната, която при благоприятен изход ще претендира разноски, но и в интерес на адвоката, който легитимирайки се в съдебното производство удостоверява и обстоятелството, че вече е получил възнаграждение по договора за правна защита и съдействие.

При правна защита, осъществена от юрисконсулт, страната не следва да доказва пряко направения разход, което не означава, че такъв не е бил направен (отсъства), не може да бъде направен или че априори не е адекватен на минималното възнаграждение на адвокат, според скалата на Наредба № 1/09.07.2004 г.

Безспорно е от една страна, че юрисконсултите работят по трудово или служебно правоотношение. В този смисъл те получават ежемесечно възнаграждение, като в длъжностните им характеристики е включено и осъществяване на процесуално представителство на страната по съдебни дела. Известно е наред с това, че в номиналното брутно изражение на работната заплата на юрисконсултите отсъства разбивка по отделни видове дейности – фиксирана сума за ежедневно правно обслужване (договори, консултации, становища и т. н.) и фиксирана сума за евентуално процесуално представителство по дела. Макар и подобна неопределеност да е налице, фактът, че работодателят включва тези различни по вид разходи във възнаграждението на юрисконсулта не може да се отрече. За работодателя съществуват и задължения по трудовото законодателство за повишаване квалификацията на работната сила и юрисконсултите в частност, за предоставяне на здравословни условия за труд, в т. ч. материално-техническа обезпеченост за полагането му и др., които също налагат осъществяване на специфични разходи.

Не може да се отрече и обстоятелството, че и самият механизъм за определяне на минималния размер на адвокатските възнаграждения по Наредба № 1 на Висшия адвокатски съвет също избягва детайлен отговор за използвания подход за определянето им, като се основава и на размера на правния материален интерес. Последният, обаче, не винаги е водещ и определящ. Съществуват дела с огромен имуществен интерес, но които сами по себе си не са сложни нито от фактическа, нито от правна страна, и обратно – други с

незначителен имуществен интерес, но изключително сложни от фактическа и правна страна. Затова стойностният критерий не винаги е най-убедителен, но при отсъствие на по-добър, следва да се възприеме като приемлив, пред риска за хипотеза, при която да не се използва изобщо какъвто и да било.

При тези данни, макар и да са налице различия в организацията и осъществяването на юрисконсултската и адвокатска дейност, по своята същност, юрисконсултското процесуално представителство пред съд е идентично, предвид съдържанието му и осъществяването му пред съдебен орган, с адвокатското представителство по дела. Този извод не изключва, напротив, обуславя използването на сходен критерий при разпределянето на разноските на страните за адвокатско, съответно юрисконсултско процесуално представителство.

Конституционният съд намира, че е допустимо и конституционно оправдано законодателно отклоняване от възприемането на количествено точно определени и изчисляеми подходи, в полза на решения, основани на сходна регламентация, за постигане на приемлив обществено оправдан интерес. След като е налице идентичност в осъществяването процесуално представителство, то установеното законодателно разрешение за присъждане на минималния размер на адвокатското възнаграждение в полза на страната, представлявана от юрисконсулт, съставлява приемлив подход в посоченото по-горе направление и израз на

осъществена законодателна симетрия (постигане на баланс), за еднаква по своята същност процесуална дейност.

Спорове за това, как се е достигнало до извод за законодателно решение за присъждане на минималното възнаграждение, а не на друг размер – занижено до $\frac{1}{2}$ или $\frac{1}{4}$ от минималното или пък завишено с коефициент 1.5 или повече от минималното, са винаги възможни, но посочената неопределеност, пораждаща известна доза съмнение относно количествените параметри и механизма за определянето им, не води до диспропорционалност в настоящия случай до такава степен, че да обоснове неприемлива обществена нетърпимост, съответно неконституционосъобразност. Защото, макар и несъвършено, дадено законодателното разрешение може да се възприеме като обществено оправдано и необходимо, пред перспективата да няма изобщо такава.

Лишаването на страна в процеса от разности за процесуална защита при позитивен развой на съдебното дело само поради обстоятелството, че правоотношението и с процесуалния представител е служебно или трудово и разкрива особености (задължения и разходи), предвид качеството на работодателя при формиране на възнаграждението, би било нарушение на правото на защита и на правовата държава. Премахването на присъждано в полза на изправната страна възнаграждение, когато е била представлявана от юрисконсулт би довело до несправедливост и несъответствие с принципа за равенство на страните в съдебния

процес (чл. 121, ал. 1 от Конституцията) и би довело фактически до тяхното неравенство. Защото законът позволява страна в съдебното производство да получи правна защита не само от адвокат, но и от юрисконсулт, но едва ли би позволил присъждане на разноски в полза на спечелила страна – гражданин или юридическо лице, само в хипотеза на осъществено процесуално представителство от адвокат.

В заключение Конституционният съд намира, че оспорените чл. 78, ал. 8 от Гражданския процесуален кодекс и чл. 161, ал. 1, изр. 3 от Данъчно-осигурителния процесуален кодекс не противоречат на Конституцията, поради което искането на омбудсмана на Република България като неоснователно следва да бъде отхвърлено.

По изложените съображения и на основание чл. 149, ал. 1, т. 2 от Конституцията, Конституционният съд

Р Е Ш И:

Отхвърля искането на омбудсмана на Република България за установяване на противоконституционност на чл. 78, ал. 8 от Гражданския процесуален кодекс (обн., ДВ, бр. 59 от 20.07.2007 г. последно изм., ДВ, бр. 43 от 07.06.2016 г.) и на чл. 161, ал. 1, изр. 3 от Данъчно-осигурителния процесуален кодекс (обн., ДВ, бр. 105 от 29.12.2005 г., последно доп. ДВ, бр. 62 от 09.08.2016 г.)

Председател: Борис Велчев